

DOI: <https://doi.org/10.51209/platform.1.7.2023.55-70>

УДК: 78.071.1:929:78.083.3(=411.16)(045)

Леся Михайлівна МИКУЛАНИНЕЦЬ,

кандидат мистецтвознавства, доцент,

Мукачівський державний університет,

Мукачево, Україна,

e-mail: l.mikulaninets@gmail.com,

ORCID: 0000-0002-6346-6532

«ЄВРЕЙСЬКА ФАНТАЗІЯ» ВІКТОРА ТЕЛИЧКА У БІОГРАФІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Анотація. Мета статті – здійснити мистецтвознавчий аналіз «Єврейської фантазії» В. Теличка, довести, що опус, репрезентуючи життєписні концепти іудеїв Закарпаття, виходять на рівень ілюстрації хронік сучасної України. Методологія публікації залучає низку підходів: музикознавчий – опановуючи стильові, жанрові виміри представленого креативного зразка; герменевтичний – тлумачивши зміст витвору; культурологічний – досліджуючи філософські засади громади; історичний – розкриваючи трагічні етапи існування євреїв краю; біографічний – проводячи паралелі між індивідуальною етичною світоконцепцією Віктора Федоровича й представленим задумом п'єси; аналітичний – вивчаючи праці, дотичні предмету студії; теоретичного узагальнення – підводячи підсумки розвідки. Вперше у вітчизняній гуманітаристиці осягнено «Єврейську фантазію» В. Теличка, аргументовано позицію: втілюючи ментальні ознаки етносу, інтерпретуючи їх крізь призму суб'єктивних переживань, маестро констатує універсальні літописні постулати. Біографія – винятковий жанр, що позначає буття окремої особистості,

конкретного регіону, країни, громадян тощо. Цей процес відбувається завдяки маніфестації провідних епохальних, ідеологічних, релігійних підвалин, творчо переосмислених практикою майстрів. В. Теличко – видатний діяч, чиї шедеври експлікують параметри локального та національного побутування. Реалізуючи етнічні домінанти, він довершує загальнолюдські парадигмальні явища. Ґрунтовний розгляд «Єврейської фантазії» виявив її вагомість для демонстрування: онтології іудеїв, актуалізації трагічного досвіду в українських реаліях; етнокультурної специфіки Закарпаття; особливостей композиторського стилю митця тощо. Опус містить літописні концепти, які через усталені смислові ряди, культурні коди, цитати, алюзії, музично-виразові засоби тощо симультанно транслиують духовні площини життя євреїв. Зчитуючи їх у нинішніх цивілізаційних умовах, реципієнт потрапляє до позачасового, надетнічного виміру, де панують вічні філантропічні цінності, які становлять підвалини хронік різних народів, дають моральні сили долати труднощі сьогодення.

Ключові слова: біографія, «Єврейська фантазія», Віктор Теличко, єврейська культура, музичне мистецтво, Закарпаття.

Вступ. Сучасні соціокультурні реалії характеризуються особливим інтересом до біографії знакових постатей. Дана тенденція значною мірою зумовлена усвідомленням майстром рушійної сили історичних процесів, оскільки його практика виявляє не тільки індивідуальні досягнення, але й колективний досвід homo sapiens. Літопис відтворює послідовність бутійних подій, що отримали віддзеркалення в текстах (літературних, музичних, філософських та ін.), ілюструє реалізацію потенціалу культури. Осмислюючи їх, реципієнт здатний експлікувати

багатогранні антропоцентричні, епохальні, творчі та ін. концепти.

Постановка проблеми. Студіювання сутності життєпису актуалізує аналіз й системну репрезентацію суб'єкта оповіді, креативних досягнень його героя. Маніфестація комплексу онтологічних відомостей про метра – специфічне ядро художнього макрокосмосу, де відбито естетичне, аксіологічне ставлення до себе, й власного мистецького вислову. Парадигмальне пізнання хронік результативне при аналізі конкретного опусу, й всієї спадщини автора, духовних параметрів певної країни, світової культури. Воно дозволяє тлумачити діяча виразником сенсів віку. Разом із тим, і саму епоху можна реконструювати, заглибившись у буття, надбання маестро.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначені чинники інтенсифікують пошуки вчених, пов'язані з осягненням багатогранних форм фіксації життєпису (Н. Марченко, О. Овчарук, В. Патик, М. Тимошенко та ін.), вивчення творчого різновиду жанру (О. Злобіна, Л. Логунова, В. Менжулін, С. Тишко, Н. Шарошкіна та ін.), інтерпретації опусів його складовою (Т. Бабенко, А. Макаревич, С. Маценка, Т. Черкашина, О. Шуміліна та ін.), імплементації образу доби хроніками майстра (С. Курбатов, Л. Мороз, Л. Микуланинець, О. Муратова, Н. Новосад та ін.) тощо. Інформативність біографій спричинила появу масштабної кількості її типів: креативної (В. Бондарчук, У. Граб, Т. Росул та ін.), культурологічної (І. Голубович, О. Попович, С. Тишко та ін.), психологічної (Р. Варнава, Н. Яковлева, Р. Яремко та ін.), соціологічної (В. Кутирьова, В. Онопрієнко, К. Складенко та ін.), історичної (В. Менжулін, В. Попик, В. Чишко та ін.), наукової (С. Ляшко, О. Онуфрієнко, К. Савчук та ін.) тощо. Їх

засади інтегруються в мистецтвознавчий дискурс, розширюють змістові аспекти гуманітаристики.

Нині цінні, нагальні розвідки, які опановують онтологію провідних національних метрів, чия практика засвідчила самотність, унікальність розмаїтих етносів, значущість духовних і матеріальних здобутків. Затребуваними є роботи, присвячені розбору етапних надбань майстрів. Останні – своєрідні літописці, які не тільки озвучують епоху, але й розкривають перспективи поступу homo sapiens. У цьому контексті знакова постать Віктора Теличка – композитора, піаніста, педагога, очільника закарпатського осередку НСКУ, лауреата міжнародних конкурсів, Заслуженого діяча мистецтв України. Його спадщина фіксує етапи становлення, розвитку музичного професіоналізму краю, ментальні засади мешканців локусу, індивідуальну філософію, тому вимагає посиленого пієтету з боку дослідників, пересічних слухачів.

Мета статті – здійснити мистецтвознавчий аналіз «Єврейської фантазії» В. Теличка, довести, що опус, репрезентуючи життєписні концепти іудеїв Закарпаття, виходить на рівень ілюстрації хронік сучасної України.

Виклад основного матеріалу. У добу незалежності пасіонарії зробили продуктивні кроки до утвердження самотності вітчизняної культури, її інтеграції в світовий цивілізаційний простір. Це вдалося реалізувати через освоєння авангардних художніх технік, можливості вільно говорити про суперечливі, трагічні сторінки нашої історії, рефлексувати над ними, усвідомлювати надбання етносів країни тощо. Підсумок вказаних процесів – поява етапних композиторських оповідей, серйозних монографій, що зображають минуле держави, колективні хроніки українців, національних меншин крізь призму авторських уболювань.

Помітним здобутком, який представляє зазначений напрям творчості, є «Єврейська фантазія» В. Теличка для двох акордеонів та струнного оркестру (2016 р.). Вперше вона прозвучала на ювілейному концерті маестро у Закарпатській обласній філармонії (м. Ужгород) у 2017 р., відразу спричинила позитивний громадський резонанс. Твір імпелементує вагомі смисли, семантичні ряди. Зовнішнім імпульсом написання зразку стало ознайомлення пана Віктора зі збірником іудейських народних мелодій. Розмаїті музичні теми добірки показали основні філософські, ментальні, релігійні засади євреїв області, тим самим своєрідно втілили їх духовну біографію. Останню ми інтерпретуємо: синтез, висновок найважливіших переживань, подій, світоглядних переконань певного соціального угруповання людей, поданого не лінійно (від формування до конкретного щаблю еволюції), а симультанно, під виглядом провідних парадигмальних догм, домінуючих концептів.

Закарпаття – регіон, де споконвіку мирно проживали різні етноси, серед яких значились і євреї. За даними архівних джерел вони заселилися в XVI ст., а станом на 1940 р. третину мешканців локусу складали представники общини. Іудеї, переважно, займалися землеробством, тримали шинки, уособлювали незаможній прошарок суспільства. Проте їх напрацювання увиразнили етнокультурну специфіку краю.

1944 р. – трагічний для національної меншини, тогочасна угорська влада влаштувала геноцид. Історик Ю. Славік довів: «Протягом квітня – червня на Закарпатті було проведено спочатку виселення євреїв до дев'яти гетто, створених у регіоні, а згодом і депортацію до німецьких концтаборів. Більшість із депортованих там і загинула. Жертвами Голокосту 1944 р. стали близько 86 тис. євреїв. У зв'язку з цим єврейська громада на Закарпатті фактично припинила своє існування» [10, с. 211].

Втім трагічні переживання, пов'язані з долею громади, оповіді про переховування українцями іудеїв (щоб зберегти від знищення фашистами) закарбувала пам'ять жителів області. Вони передаються наступним поколінням, доносять вагомість терпимості, поваги, необхідності допомагати кожній людині, тому потребують мистецького прояву, наукового осмислення.

Особливість ментальності іудеїв – прагнення вільно розвивати власні моральні засади. За аргументованим переконанням М. Дідух: «єврейський народ є унікальним прикладом багатовікового збереження безземельної нації в діаспорі. Причина даного феномена полягає в рішучому домінуванні в єврейському національному типі духовних елементів над фізичними і політичними, в силі національної самосвідомості» [2, с. 227]. Окрім зазначених якостей визначальні також: хоробрість (здатність поставити під сумнів будь-які авторитети, думки, системи), воля, емпатія, оптимізм, почуття гумору, партнерство, жертвовність, разом із тим – хитрість, корисливість, заощадливість, меркантильність тощо. Симбіоз вказаних ознак сформував своєрідний народ, що значно збагатив світову культуру.

Вираження концептів онтології, духовності, вірування етносу – провідна ідея «Єврейської фантазії», майстерно реалізована В. Теличком. Інтонаційним підґрунтям п'єси стали два різнохарактерні автентичні наспіви – тужливо-ліричний, танцювальний. Віктор Федорович – українець, тому для відображення світогляду іудеїв він «заговорив чужою» мовою. Автор не дистанціюється від звукового простору, а робить його «рідним», забарвлюючи неповторним мистецьким колоритом. Це нівелює постмодерністську гру, дає слухачу відчуття перебування в епіцентрі трансльованих подій, причетності імплементованим феноменам.

О. Афоніна зазначає: «цитований матеріал є економною, пізнаваною частиною створеного раніше та нагадує “код» зі своєю інформативною наповненістю. ... Цитата, як і культурний код, стає краще зрозумілим у культурно-історичному контексті та з множинністю інтерпретацій все ж зберігає постійність основних рис» [1, с. 163]. Точне наведення певного музичного вислову ретранслює ті зашифровані змісти, які закладені на етапі зародження зразка. Проте, відтворюючись у нових цивілізаційних умовах, він набуває ще інші виміри, зумовлені послідовними суспільними явищами, побутуючими парадигмами, їх рефлексіями.

Відсилання до «стороннього» тексту в постмодернізмі й до сьогодення – провідний композиторський прийом, естетична установка. Воно репрезентує деміурга носієм універсальних, надепохальних сенсів, що в різні періоди несуть закладені семантичні формули, а при зчитуванні розширюють концептуальні параметри. Тому звернувшись до народних тем, надавши їм суб'єктивного бачення, інтенсивного розвитку В. Теличко втілює життєписні домінанти євреїв Закарпаття, маніфестував власний стиль, філантропічну позицію, етнокультурну свідомість, також продемонстрував поліетнічність малої батьківщини, її відкритість духовному діалогу, здатність вирішувати сучасні квестії.

«Єврейська фантазія» написана для камерного оркестру. Тембрально простежуються паралелі з фольклорними ансамблями клезмерів, склад яких включав три – п'ять виконавців. Головний інструмент – скрипка, також залучались цимбали, контрабас, кларнет, труба, флейта, барабан з тарілками (нині акордеон / баян). Вони – незмінні учасники весіль, святкових урочистостей, ярмарок тощо. Їх інтерпретації притаманна експресивність, вільність, наявність непередбачуваних вставок, що надає звучанню емоційності,

яскравості. Часто іудейські награвання зазнавали впливу мистецтва українців, поляків, угорців, німців, румун та ін. (етносів спільної території), таким чином, відбувалося розширення технічних, смислових потенцій артистів-аматорів, міжкультурна комунікація.

Жанр «фантазія» позначає спонтанність, спроможність продукувати нові образи, ґрунтуючись на попередніх знаннях. Етимологія програмності розкриває споконвічну мрію євреїв – здобуття Землі Обітованої. Одночасно В. Теличко виявляє свою постмодерністську приналежність, де привалює вільно трактована одначастинність (хоча п'єса містить різні мікроформи), яка не сковує політ думки автора.

Побудова твору струнка, логічна, виділяються два контрастних розділи, чітко виокреслені темповою змінністю. Прослідковується мелодичне й ритмічне запозичення клейзмерами традицій молдовських п'єс «Дойна жи Жок». Їх перша частина виконується повільно, імпровізаційно; друга – рухливий танець. В іудейському варіанті структурні компоненти йдуть наскрізним розвитком, а вихідний фрагмент має місію прологу.

Починається «Єврейська фантазія» невеликим (три такти) вступом, означеним низхідним хроматичним мотивом соліста. Після – довге, протяжне лунання тоніки першими скрипками (g-moll – мінорний ладовий колорит також характерний музиці представленого етносу), заколисуючі тріолі других, дуольні мелодичні лінії альтів (через поліритмію створюється нестабільний, крихких, але просвітлений образ). Звуковий простір підготовлює домінуючу думку, проведену акордеоном. Вона семантикою нагадує хасидські нігуніми (пісні без слів): симетрична, синкопована, гнучка, з поступеневим (без різких скачків) розгортанням. Часто ці зразки іудеї використовувалися як молитви-плачі. Отже, тут

закладені духовні коди іудеїв сакрального значення, стрижневі світоглядні концепти.

Партія другого акордеону поліфонічна провідній темі. Некваплива оповідь передається скрипкам, потім знову солістам. Складається враження індивідуального, общинного звернення до Творця. Перед слухачем симультанно постає узагальнений портрет багатостраждального народу, його поневірвання, приниження, жахиття антисемітизму, голокосту. Реципієнт одночасно знаходиться в «середині» цих переживань, і «над ними», осмислюючи пройдений шлях із епохальної дистанції, усвідомлюючи ті трагічні наслідки, які успадкувало людство. Втілені ідеї переносять у позавіковий континуум, вони суголосні подіям українського сьогодення (під час геноциду євреїв змушені були поневірятися по світу, а нині наші громадяни через агресію росії стають безхатками, масово гинуть). Іудейська квестія наповнюється різними значущими для homo sapiens подіями, експлікує універсальні морально-етичні положення: зберегти ідентичність, культуру можливо єднаючись навколо вічних духовних цінностей.

Другий розділ фантазії контрастує попередньому. Панує танцювальна сфера, яка володіє сакральним змістом. Єврейські зразки жанру – синтез релігії, історії, ментальних ознак етносу, що позбавлені усталених правил. Кожне покоління вносить свої елементи, пильнуючи ортодоксальні константи, демонструє відкритість новаціям, свободу. Означений вид мистецтва – своєрідна енциклопедія життя, спосіб пізнання їх характеру, почуття гумору, особливостей віри, світосприйняття й т.д.

Життєрадісні теми каскадом проносяться перед слухачем. Вони мають чітко виявлену іудейську приналежність: збагачені орнаментикою, специфічною гострою ритмікою (насиченою мовними інтонаціями), емоційні. В цілому звучання наближене побутовому танцю фрейлехс,

виконуваного на весіллях як одним гостем, так і всією громадою (трансляється приватний, колективний початок). Скерцозні, арабескові наспіви, метрика гнучкі; частою змінюються штрихи, агогіка, цим створюється ефект непередбачуваності, яскравості, свіжості. Також тут можна почути і риси танцювальних нігун, де визначальними є чітка дводольна пульсація, багаторазове повторення біблійного (в нашому варіанті музичного) тексту. Мелодії чергуються, означений прийом сприймається наступною строфою з притчі про буття етносу. Теми, події «розмов» не завжди радісні, проте, філософія, прагнення до щастя, оптимізм євреїв нівелюють трагічні сторінки особистої, суспільної онтології.

За тембровою окрасою, манерою інтерпретації друга глава оповіді також наближена клейзмерівським ансамблям. Їх учасники володіли майстерністю спонтанно транспоновувати композиційний матеріал, знаходити нові смислові грані. Вказаний процес зумовлювався обдаруванням інструменталіста, здатністю імпровізувати, відходити від «кодексу» побутових подій.

Ідейний зміст другого розділу значно ширший за той, що знаходиться на «поверхні», позначений танцювальністю. Зовнішня безтурботність приховує ментальний образ євреїв. Останній ми тлумачимо: відносно стійка побудова, яка функціонує, відтворюється в індивідуальній та масовій свідомості через раціональні, емоційні уявлення про етнос. Представлена частина фантазії утверджує думку: випробування минають, будь-який народ знаходить сили подолати випробування, відновити сили, здобути мудрість із пережитого, і, пам'ятаючи минуле, пращурів, ціну свободи, йти еволюційним шляхом, зміцнювати гуманізм, духовність.

Багатостраждальний досвід євреїв, його біографія нині дуже затребувані для українців. Вони втішають скорботу,

вселяють сподівання прийдешнього миру, відновлення країни, спокій, благополуччя. В. Теличко реставрує значущі елементи життя іудеїв, вчиняє їх суголосними нинішньому буттю нації. Віктор Федорович, пишучи опус, більшість із виокремлених нами феноменів свідомо не закладав. Проте, мистецтвознавчий аналіз «Єврейської фантазії» розкриває глибину сформованих інтенцій, вміння знакових метрів піднятися до рівня показу неминучих тем.

Висновки. Здійснене дослідження дозволяє констатувати: біографія – винятковий жанр, що позначає буття окремої особистості, конкретного регіону, країни, громадян тощо. Цей процес відбувається завдяки маніфестації провідних епохальних, ідеологічних, релігійних підвалин, творчо переосмислених практикою майстрів.

В. Теличко – видатний діяч, чиї шедеври експлікують параметри локального та національного побутування. Реалізуючи етнічні домінанти, він довершує загальнолюдські парадигмальні явища. Ґрунтовний розгляд «Єврейської фантазії» виявив її вагомість для демонстрування: онтології іудеїв, актуалізації трагічного досвіду в українських реаліях, етнокультурної специфіки Закарпаття, особливостей композиторського стилю митця тощо. Опус містить літописні концепти, які через усталені смислові ряди, культурні коди, цитати, алюзії, музично-виразові засоби тощо симультанно транслують духовні площини життя євреїв. Зчитуючи їх у нинішніх цивілізаційних умовах, реципієнт потрапляє до позачасового, надетнічного виміру, де панують вічні філантропічні цінності, що становлять підвалини хронік різних народів, дають моральні сили долати труднощі сьогодення.

Представлена стаття уможливило подальше вивчення спадщини В. Теличка, своєрідності закарпатського музичного мистецтва. Нагальними є розвідки, присвячені студіюванню

багатогранних форм відтворення літопису певного етносу крізь призму креативних здобутків українських метрів.

Список використаної літератури:

1. Афоніна О. Цитування як художній прийом «подвійного кодування» у музичному мистецтві постмодернізму. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. 2016. Вип. XXXVI. Сс. 161-172.
2. Дідух М. Розуміння етнічної індивідуалізації в іудейській традиції. Вісник Харківського національного університету. Серія «Психологія». 2013. №1046. Сс. 226-248.
3. Кутирьова В. Біографія етнічності як навчальна та дослідницька практика. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». 2017. Випуск 38. Сс. 100-107.
4. Микуланинець Л. Творчий життєпис Віктора Теличка: наратив музичної культури Закарпаття кінця ХХ – ХХІ століть. Вісник КНУКІМ. Серія «Мистецтвознавство». 2022. №47. Сс. 61-66.
5. Муратова О. Біографія як форма пізнання особистості митця: сутність, аспекти, інтерпретація. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2020. № 46. Т. 3. Сс. 94- 97.
6. Тимошенко М. Моделі конструювання біографії в контексті неокласичного дискурсу. Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2020. № 4 (49). Сс. 8-20.
7. Овчарук О. Творча особистість у вимірах феномену національно-культурної пам'яті. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2022. № 2. Сс. 23-29.

8. Теличко «Єврейська фантазія». Ксерокопія рукопису. 20 с.
9. Росул Т. Інтонаційний образ малої Батьківщини у камерній симфонії «Ремінісценції» В. Теличка. Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць. 2021. Вип. 39. Сс. 130-134.
10. Славів Ю. Репресивна політика Угорщини на Закарпатті (1938 – 1944 рр.): дис.... канд. істор. Наук. Ужгород, 2016. 259 с.

Lesia M. MYKULANYNETS,
PhD in Arts, Associate Professor
Mukachevo State University,
Mukachevo, Ukraine,
e-mail: l.mikulaninets@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-6346-6532

“JEWISH FANTASY” BY VIKTOR TELYCHKO WITHIN BIOGRAPHIC DISCOURSE

Abstract. The objective of the article is to implement arts studies analysis of “Jewish Fantasy” by Viktor Telychko and to confirm the opus ascending the level of contemporary Ukraine’s chronicle illustration while representing biographic concepts of Zakarpattia’s Jews. The research methodology of the publication involves a range of the following approaches: music studies – by the grasp of style and genre parameters of the suggested creative pattern; hermeneutic – by researching the contents of the artwork; culture studies – by investigating the philosophical basics of the community; historical – by revealing the tragic stages of the existence of the region’s Jews; biographic – by lining the parallels between Viktor Fedorovych’s individual ethic world outlook conception and the

represented message of the play; analytical – by reviewing the research papers related to the study issue; theoretical generalization – by summarizing the research results. The scientific novelty lies in the fact that for the first time ever within national humanitarian studies, “Jewish Fantasy” was considered, and the following view was justified: by implementing the mental features of the ethnos and by interpreting them through the prism of subjective experience, the master manifests universal chronicle postulates. Conclusions. Biography is a unique genre defining a certain individual’s being, as well as the one of a definite region, country, citizens, etc. This process is accomplished due to the manifestation of key epoch, ideological, religious fundamentals creatively reconsidered by the master’s practical activity. Viktor Telychko is a prominent artistic person whose masterpieces explicate the parameters of local and national specifics. By implementing the ethnic dominants, he perfects the universal paradigm phenomena. Profound review of “Jewish Fantasy” has revealed its significance for demonstration, i.e.: the Jews’ ontology and the occurrence of tragic experience within the Ukrainian realities; the ethnic and cultural specifics of Zakarpattia; the features of the master’s composing style, etc. The opus contains chronicle concepts broadcasting the spiritual domains of the Jews’ life simultaneously and via fixed sense ranges, cultural codes, quotations, allusions, music and expressive means, etc. By decoding them under the current civilizational conditions, the recipient appears within an extra-temporal, over-ethnic domain where eternal philanthropic values comprising the fundamentals of various folks’ chronicles and giving moral strength to meet nowadays’ challenges, dominate.

Key words: biography, “Jewish Fantasy”, Viktor Telychko, Jewish culture, music art, Zakarpattia.

References:

1. Aphonina, O. (2016). Cytuvannja jak khudozhnij pryjom «podvijnogho koduvannja» u muzychnomu mystectvi postmodernizmu [Citing as an artistic method of “double coding” in the musical art of postmodernism]. Aktualjni problemy istoriji, teorii ta praktyky khudozhnjoji kuljтуры, XXXVI, 161-172 [in Ukrainian].
2. Didukh, M. (2013). Rozuminnja etnichnoji indyviduaciji v iudejskij tradycji [Awareness of ethnic individualization within Jewish tradition]. Visnyk Kharkivskogho nacionalnogho universytetu. Serija “Psykhologhija”, 1046, 226-248 [in Ukrainian].
3. Kutyryjova, V. (2017). Bioghrafija etnichnosti jak navchaljna ta doslidnycjka praktyka [The ethnicity biography as educational and research practice]. Visnyk Kharkivskogho nacionalnogho universytetu imeni V.N. Karazina. Serija “Sociologhichni doslidzhennja suchasnogho suspiljstva: metodologhija, teorija, metody”, 38, 100-107 [in Ukrainian].
4. Mykulanynets, L. (2022). Tvorchyj portret ViktoraTelychka: naratyv muzychnoji kuljтуры Zakarpattja kincja XX – XXI stolittja [The artistic biography of Viktor Telychko: the narrative of Zakarpattia’s music culture of the late XX – XXI centuries]. Visnyk KNUKiM. Serija: Mystectvoznavstvo, 47, 61-66 [in Ukrainian].
5. Muratova, O. (2020). Bioghrafija jak forma piznannja osobystosti mytcja: sutnistj, aspekty, interpretaciji [Biography as a form of the artist’s personality cognition: the essence, aspects, interpretations]. Naukovyj visnyk Mizhnarodnogho ghumanitarnogho universytetu. Ser.: Filologhija, 46, 94-97 [in Ukrainian].
6. Tymoshenko, M. (2020). Modeli konstrujuvannja bioghrafiji v konteksti neoklasychnogho dyskursu [Models of biographical construction in the context of neoclassical discourse]. Chasopys Nacionaljnoji muzychnoji akademiji Ukrajinny imeni

P. I. Chajkovsjkogho, 4 (49), 8-20 [in Ukrainian].

7. Ovcharuk, O. (2022). Tvorchy osobystistj u vymirakh fenomenu nacionaljno-kulturnoji pam'jati [Creative personality in the dimensions of the phenomenon of national and cultural memory]. Visnyk Nacionaljnoji akademiji kerivnykh kadriv kul'tury i mystectv, 2, 2-29 [in Ukrainian].

8. Telychko, V "Jevrejsjka fantazija" ["Jewish Fantasy"]. Photocopy of the manuscript.

9. Rosul, T. (2021). "Intonacijnyj obraz maloji Batjkivshhyny u kamernij symfoniji "Reminiscenciji" V. Telychka' [Intonation image of the home area in "Reminiscences" chamber symphony by V. Telychko]. Mystetstvoznavchi zapysky, 39, 130-134 [in Ukrainian].

10. Slavik, Ju. (2016). Represyvna polityka Ughorshhyny na Zakarpatti (1938-1944 rr.) [The repression policy of Hungary in Zakarpattia]: Candidate's thesis. Uzhorod [in Ukrainian].